

Висновки. Економічні інтереси банків, що впливають із сутності цих інститутів як комерційних структур, полягають у забезпеченні прибутковості банківських операцій під час дотримання їх ліквідності та надійності. Банки працюють здебільшого не на власних, а на залучених і позикових ресурсах, тому вони не можуть ризикувати коштами своїх клієнтів, вкладаючи їх у великі інвестиційні проекти, якщо це не забезпечено відповідними гарантіями.

Тому під час створення своєї інвестиційної політики комерційні банки завжди повинні виходити з реальних оцінок ризику, економічної ефективності, фінансової привабливості інвестиційних проектів, оптимального поєднання коротко-, середньо- і довгострокових вкладень.

Разом із тим, існуюча система інвестування є не тільки внутрішньою справою самого банку. Відповідно до базисних принципів регулювання банківської діяльності, невід'ємною частиною будь-якої системи нагляду є незалежна перевірка політики, оперативної діяльності банку та застосовуваних при цьому процедур, пов'язаних із видачею кредитів та інвестуванням капіталів, а також поточного управління кредитним та інвестиційним портфелями.

Комерційні банки для ефективного управління інвестиційною діяльністю повинні розробити і реалізувати обґрунтовану інвестиційну політику. Саме від розробленої політики надалі залежатиме результат банку від вкладень в інвестиційні інструменти.

Література

1. Тиркало Р.І. Банківська справа : навч. посібн. / Р.І. Тиркало. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2001. – 314 с.
2. Петрук О.М. Банківська справа : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / О.М. Петрук, Ф.Ф. Бутинець. – К. : Вид-во "Кондор", 2004. – 461 с.
3. Спіфанов А.О. Операції комерційних банків : навч. посібн. / А.О. Спіфанов. – Суми, 2007. – 178 с.
4. Игонина Л.Л. Инвестиции / Л.Л. Игонина. – К. : Изд-во "Экономистъ", 2005. – 478 с.

Започный В.И. Инвестиционная политика как основной этап банковского инвестиционного процесса

Охарактеризован процесс формирования инвестиционной политики банка. Изображены основные элементы инвестиционной политики и определяющие ее факторы. Проанализированы основные цели, которые необходимо предусматривать при разработке эффективной инвестиционной политики. Выделены критерии, на основе которых осуществляется оценка инвестиционной политики.

Ключевые слова: инвестиционная политика, портфель ценных бумаг, инвестиционная стратегия, инвестиционная тактика, инвестиционная деятельность.

Zapotochnyy V.I. Investment policy as the main phase of the banking investment process

The characteristic process of the investment policy of the bank. Depicted the main elements of investment policy and the factors determining it. The main objectives are to provide for the development of an efficient investment policy. Highlighted criteria on which to value the investment policy.

Keywords: investment policy, portfolio of securities, investment strategy, investment tactics, investment activity.

УДК 338.45:330.341.1

Аспір. А.В. Колодійчук –

Інститут регіональних досліджень НАН України

КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ: ТРАДИЦІЙНА, БАРЕРНА ТА ЗА ПРІОРИТЕТНІСТЮ

Необхідність активізування розвитку промисловості України інноваційним шляхом потребує з'ясування факторів впливу на цей процес для підсилення стимуляційних і пом'якшення гальмівних. Розроблено класифікації факторів інноваційного розвитку промисловості: традиційну, бар'єрну та за пріоритетністю. У рамках кожної класифікації проаналізовано відповідні групи факторів інноваційного розвитку промисловості.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, промисловість, фактори, традиційна класифікація факторів, класифікація факторів за пріоритетністю.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України гальмування темпів інноваційного розвитку вітчизняної промисловості є актуальною проблемою, яка потребує невідкладного вирішення. Ця проблема зумовлена факторами негативного впливу на активізування інноваційної діяльності у промисловості: від недостатнього фінансування до браку висококваліфікованої робочої сили на промислових підприємствах, яка генерувала б інноваційні розробки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення факторів інноваційного розвитку промисловості, їх класифікації, механізми їх впливу вивчали науковці: В. Божкова, Ю. Грачова, С. Ілляшенко, М. Крупка, Т. Кужда, О. Кузьмін, М. Стадник та ін. Фактори інноваційного розвитку промислових підприємств досліджували О. Кузьмін, Т. Кужда; просторові фактори інноваційного промислового розвитку розглядали у своїх працях М.І. Долішній, Л.Т. Шевчук; екологічні фактори інноваційного розвитку промисловості досліджували В.Г. Божкова, С.М. Ілляшенко. Проте багато питань, пов'язаних із класифікацією факторів інноваційного розвитку промисловості, залишаються нез'ясованими.

Метою дослідження є розроблення класифікацій факторів інноваційного розвитку промисловості: традиційної, бар'єрної та за пріоритетністю.

Виклад основного матеріалу. Насамперед потрібно з'ясувати суть поняття "фактор". У Словнику іншомовних слів фактор тлумачиться як "умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу" [4, с. 694-695]. У Тлумачному словнику української мови наведено більш розширене визначення цього поняття – "умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу, що визначає його характер або одну з основних рис" [2, с. 521]. Під час управління інноваційним розвитком промисловості визначальне місце посідає з'ясування факторів інноваційного розвитку промисловості.

Під категорією "фактор інноваційного розвитку промисловості" ми розумітимемо рушійну силу системного процесу, який здійснюється на основі моделей і концепцій, базується на результатах НТП, наслідком якого є стратегічний регулятивний вплив на промисловість, що завершується істотним покращенням структури та якості промислового виробництва.

Відомими є фактори інноваційного розвитку промисловості, які розрізняються за значущістю, тривалістю, пріоритетністю тощо. У нашому дослідженні визначено особливості класифікації факторів інноваційного розвитку промисловості. Ми опрацювали літературні джерела та статистичні дані, що дало змогу встановити, що можуть бути різні підходи до класифікації факторів інноваційного розвитку загалом та інноваційного розвитку промисловості зокрема. Встановлено, що в науковій літературі вчені використовують два підходи до класифікації факторів: традиційний підхід та підхід за пріоритетністю. Ми використали обидва підходи.

Спочатку зупинимось на традиційній класифікації факторів інноваційного розвитку промисловості. Суть традиційної класифікації факторів полягає у тому, що всі фактори розглядаємо в конкретному усталеному багатьма дослідниками порядку [5, с. 21]. Розроблена нами традиційна класифікація містить групи чинників інноваційного розвитку промисловості, які наведено нижче.

Географічне (природно-, політико-, економіко- та соціально-географічне) положення. Ця група факторів відображає вплив географічних факторів на інноваційний розвиток промисловості. Природно-географічне становище на інноваційний розвиток промисловості впливає через рельєф, клімат, гідросферу території, на якій розміщені об'єкти промисловості.

Сутність політико-географічного положення зводиться до локалізації наявної політичної ситуації. Вплив політико-географічного положення на інноваційний розвиток промисловості визначається розміщенням промислових об'єктів відносно державного кордону, політичних блоків країн, територій з політичною нестабільністю, національних і міжнародних транспортних коридорів тощо.

Вплив економіко-географічного становища на інноваційну активність у промисловості проявляється через розташування промислових об'єктів відносно об'єктів, які мають для них господарське значення (сировинних ринків, ринків збуту інноваційної продукції, митного кордону, населених пунктів, внутрішніх і транскордонних товарно-пасажирських потоків тощо).

Соціально-географічне положення відображає вплив територіальної диференціації рівня життя населення на інноваційний розвиток промисловості. Природно-ресурсний потенціал – сукупність природних ресурсів і запасів, які можна використати для інноваційного розвитку промисловості та які здатні його забезпечити.

Історичні фактори враховують закономірності формування історично сформованої території, на якій локалізовані об'єкти промисловості, менталітет, традиції місцевого населення тощо. Демографічні фактори відображають вплив динаміки чисельності населення, його вікової та статеві структури на формування попиту на інноваційну продукцію, а також на забезпечення потреб промисловості у робочій силі.

Економічні фактори. Ця група містить чинники, які впливають на ефективність господарської діяльності промислових підприємств. Серед них: рівень розвитку техніки та технології, наявний економічний стан у країні, розвиток продуктивних сил у країні, наявний рівень конкурентоспроможнос-

ті промислових підприємств, рівень інноваційного менеджменту на промислових підприємствах.

Соціальні фактори відображають забезпеченість населення (насамперед працівників промислових підприємств) соціально значущими установами, загальноосвітніми школами, медичними закладами, спортивними закладами, об'єктами торгівлі, культури, побутового обслуговування і системою соціального захисту тощо. Інфраструктурні фактори характеризують вплив на промислові об'єкти наявної виробничої, транспортної, соціальної, інженерної інфраструктури. Екологічні фактори відображають вплив екологічного стану території на об'єкти промисловості, які на ній розташовані.

Також ми склали класифікацію факторів інноваційного розвитку промисловості за пріоритетністю. Як зазначає Л.Т. Шевчук, "суть класифікації факторів за пріоритетністю значення їх дії полягає у тому, що насамперед розглядаються ті фактори, вплив яких у конкретній просторово-часовій системі координат найбільший" [5, с. 21]. У нашій класифікації пріоритетність визначено з важливості та актуальності завдань інноваційного розвитку промисловості на основі висновків внаслідок опрацювання літературних джерел. При цьому на перше місце стають фактори власне інноваційного розвитку промисловості (фактори першого порядку), які безпосередньо впливають на інноваційну діяльність. Фактори власне інноваційного розвитку промисловості такі: технології; законодавство у сфері інноваційної діяльності; попит на інноваційну продукцію; конкуренти; монетарна політика держави у сфері інноваційної діяльності; фінансова політика держави у сфері інноваційного розвитку промисловості; розвиток міжнародної економічної діяльності; значущість пропонувананих інновацій; розвиток підприємництва; рівень економічного ризику; інвестиційні ресурси (власні, позичені, залучені); інформаційні ресурси (зокрема Єдиний інформаційний банк даних НТР); обсяг витрат на інновації; термін окупності інновацій; банківське кредитування інноваційної сфери; страхування інноваційної діяльності; обсяг державної фінансової підтримки інноваційного розвитку; рівень розвитку міжфірмової інноваційної кооперації; наявність кластерних структур; формування спільних інноваційних проектів (державного, міждержавного та міжрегіонального рівня); трансфер технологій; співпраця науково-дослідних установ; венчурний бізнес.

До факторів другого порядку віднесено біхевіористські, інноваційно-підприємницькі, середовищні, екологічні фактори.

Біхевіористські фактори відображають вплив на основну генеруючу силу інноваційного розвитку – висококваліфіковані трудові ресурси. Біхевіористські фактори такі: мотивація персоналу; готовність персоналу до інновацій; рівень підготовки персоналу; рівень оплати праці; система стимулів за інноваційну діяльність; рівень соціального становища персоналу; престижність новаторської діяльності в суспільстві (стан інноваційної культури); суспільне визнання інноваційних розробок; рівень залучення працівників до прийняття управлінських рішень у сфері інноваційної діяльності; можливість подальшого кар'єрного просування; міжнародне наукове міжрегіональне, загальнодержавне співробітництво; рівень зв'язку "наука-виробництво", мож-

ливність комерціалізації новаторських розробок; "відплив умів"; розвиток інноваційної культури.

Інноваційно-підприємницькі фактори впливають на інноваційний розвиток промисловості на мікрорівні, а інноваційний розвиток промисловості є синергетичним ефектом від інноваційної діяльності підприємницьких структур. Інноваційно-підприємницькі фактори такі: ефективність підприємницького менеджменту; спеціалізація підприємства; організаційна структура підприємства; кадри підприємства; постачальники підприємства; управлінські технології; споживачі інноваційної продукції підприємства; фінансові результати діяльності підприємства; рентабельність інноваційної продукції підприємства; регіональні держзамовлення інноваційної продукції.

Середовищні фактори відображають вплив просторових аспектів інноваційного розвитку, розміщення продуктивних сил на активізацію інноваційної діяльності; впливають на розвиток середовища, що уможлиблює прийняття інновацій. Середовищні фактори такі: географічне розташування; природно-кліматичні умови; демографічний розвиток; ресурси; інфраструктура; наявність технопарків, логістичних центрів; розвиток фінансового ринку; рівень освіти у країні; наявний рівень НТП; інвестиційна привабливість національної промисловості як для внутрішніх, так і для зовнішніх інвесторів; ефективність механізму державної інноваційної політики; інноваційні виставки, ярмарки, конкурси.

Екологічні фактори враховують вплив довкілля на розвиток промисловості, вплив новітніх технологій на навколишнє середовище. Екологічні фактори такі: вплив нових технологій на навколишнє середовище; вплив нових матеріалів на навколишнє середовище; вплив нових видів енергії на навколишнє середовище; вплив екологічних норм на рівень собівартості інноваційної продукції; вплив навколишнього середовища на якість робочої сили, що впроваджує інновації; пільги від впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій.

Отже, розроблена класифікація є відносно умовна і гіпотетична. Ми маємо намір перевірити її на основі експертного анкетного опитування, яке буде здійснено найближчим часом і дасть змогу розставити фактори за пріоритетністю з урахуванням думок експертів. Розроблена нами бар'єрна класифікація містить такі групи чинників інноваційного розвитку промисловості: законодавчі, політичні, управлінські, економічні, соціальні, фінансові, екологічні, науково-технічні, просторові, споживчі, збутові, інфраструктурні, інституційні, інформаційні, гуманітарні.

Сукупність законодавчих чинників створює нормативно-правову базу інноваційного розвитку промисловості. Ці фактори регламентують інноваційні процеси на промислових підприємствах, забезпечують здійснення реформування промисловості на шляху інноваційного розвитку. Вплив політичних переконань населення, політичних партій, політичних подій у країні на розвиток промислової сфери інноваційним шляхом відображають політичні фактори. Управлінські фактори впливають на ефективність інноваційного уп-

равління промисловістю загалом та управління інноваційною діяльністю на промислових підприємствах з метою підвищення їх конкурентоспроможності.

Загальноекономічний стан у країні відображають економічні фактори, серед яких: розвиток підприємництва, міжнародна економічна діяльність країни, податковий тиск. Забезпечення потреб промисловості у висококваліфікованій робочій силі для активізування інноваційної діяльності, створення сприятливих умов для її плідної творчої праці, а також задоволення попиту на інноваційну продукцію відображають соціальні фактори інноваційного розвитку промисловості.

Фінансове забезпечення інноваційного розвитку промисловості відображають фінансові фактори. Ці фактори належать до сфери як державних фінансів, так і фінансів промислових підприємств. У рамках цієї групи факторів відображено різні напрями фінансування нововведень: інвестування, кредитування, бюджетні асигнування.

Вимогу екологічної безпечності промислового виробництва в процесі активізування інноваційних процесів ставить група екологічних факторів, яка відображає вплив навколишнього середовища на інноваційно активну промисловість. У групі науково-технічних факторів інноваційного розвитку промисловості окреслюються розвиток науково-технічного прогресу, потенціал наукових кадрів тощо.

Просторові фактори насамперед уособлюють вплив розміщення інноваційно активних промислових підприємницьких структур відносно джерел сировини, ринків робочої сили, ринків збуту інноваційної продукції. Як стверджує Л.Т. Шевчук, фактори розміщення можуть бути одночасно факторами розвитку [5, с. 28]. Е. Алаєв у праці [1] зазначає, що той самий ресурс, який стосовно об'єкта виступав як фактор розміщення останнього, співвіднесений з відповідною територією, можна розглядати як фактор розвитку.

Вплив рівня цін та нецінових характеристик інноваційної продукції на інноваційний розвиток промисловості відобразився у споживчих факторах. Умови дистрибуції інноваційної продукції та надання інноваційних послуг на ринку визначають збутові фактори інноваційного розвитку промисловості.

Вплив розвитку наукової та інноваційної інфраструктури на перебіг інноваційних процесів у промисловості відображено у групі інфраструктурних факторів інноваційного розвитку промисловості.

Вплив змін в інституціях (ринок наукомісткої продукції, договірні відносини в інноваційних підприємницьких структурах та між ними, відносини інтелектуальної власності) на розгортання інноваційної діяльності у промисловості враховано у групі інституційних факторів. Група інформаційних факторів створює інформаційну основу активізування інноваційного поступу промисловості, яка містить інформацію про інноваційні розробки та інвестиційно-інноваційні альтернативи.

Рівень кваліфікації і досвід управлінців та підзвітної їм робочої сили у промисловості, необхідні для активізації інноваційної діяльності, розкривають гуманітарні фактори інноваційного розвитку промисловості. Використання складеної нами бар'єрної класифікації факторів інноваційного розвитку

промисловості має прикладний характер, причому сила впливу різних факторів залежить від конкретної ситуації. Крім того, у багатьох випадках потрібно враховувати мультиколінеарність факторів інноваційного розвитку промисловості (тобто підсилення дії одних факторів дією інших).

Висновки. У традиційній класифікації факторів інноваційного розвитку промисловості всі фактори розглянуто в конкретному усталеному багатьма дослідниками порядку. Наведено класифікацію факторів інноваційного розвитку промисловості за пріоритетністю. У цій класифікації пріоритетність визначили з важливості та актуальності завдань інноваційного розвитку промисловості на основі висновків внаслідок опрацювання літературних джерел. Узагальнення факторів інноваційного розвитку в бар'єрній класифікації дає нам змогу виділити три агреговані групи факторів: суспільно-політично-управлінські, соціально-економічні та фінансові.

Література

1. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь / Э.Б. Алаев. – М. : Изд-во "Мысль", 1983. – 350 с.
2. Івченко А.О. Тлумачний словник української мови / А.О. Івченко. – Харків : Вид-во "Фоліо", 2002. – 540 с.
3. Кузьмін О.Є. Фактори інноваційного розвитку підприємств / О. Кузьмін, Т. Кужда. [Електронний ресурс]. – Доступний з [http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php? ELEMENT_ID=11391](http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=11391).
4. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. – К. : Головна редакція УРЕ, 1977. – 776 с.
5. Шевчук Л.Т. Регіональна економіка : навч. посібн. / Л.Т. Шевчук. – К. : Вид-во "Знання", 2011. – 319 с.
6. Friedmann J. Territory and Function: The Evolution of Regional Planning / J. Friedmann. – London: Edward Arnold, Ltd., 1979. – 234 p.

Колодійчук А.В. Классификации факторов инновационного развития промышленности: традиционная, барьерная и по приоритетности

Необходимость активизирования развития промышленности Украины инновационным путем требует выяснение факторов влияния на этот процесс для усиления стимулирующих и смягчения тормозящих. Разработаны классификации факторов инновационного развития промышленности: традиционную, барьерную и по приоритетности. В рамках каждой классификации проанализированы соответствующие группы факторов инновационного развития промышленности.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, промышленность, факторы, традиционная классификация факторов, классификация факторов по приоритетности.

Kolodiychuk A.V. Classifications of factors of innovative development of industry: traditional, barrier and after priority

Finding out of factors of influence requires the necessity of activation of development of industry of Ukraine an innovative way on this process for strengthening of stimulant and softening of brake. The row of classifications of factors of innovative development of industry is developed in the article: traditional, barrier and after priority. The proper groups of factors of innovative development of industry are analyzed within the framework of every classification.

Keywords: innovations, innovative development, industry, factors, traditional classification of factors, priority classification of factors.

УДК 336.71:330.332+336.77]

Аспір. Н.Ю. Копилюк –

Інститут регіональних досліджень НАН України

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕДУР

Розглянуто фінансово-економічні показники діяльності банків України, які слугують індикаторами фінансової нестабільності й неплатоспроможності та зумовлюють потребу у реорганізації і консолідації банківських установ.

Ключові слова: банк, реорганізація, капіталізація, проблемні активи, реструктуризація активів, неплатоспроможність.

Постановка проблеми. Відповідно до своїх функцій, банківська система визначально впливає на формування інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання, забезпечення потреб економіки у кредитних та інвестиційних ресурсах.

Банківська система України є дворівневою і складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території держави. На початок 2012 р. в Україні зареєстровано 198 банків, з яких 176 функціонували. Упродовж 2005-2011 рр. з Державного реєстру банків у середньому за рік було вилучено 18 банківських установ. У період фінансово-економічної кризи 2008-2010 рр. процес ліквідації банків посилювався і на 01.01.12 р. становив 21 установу. Основні фінансово-економічні показники діяльності банків свідчать про незбалансованість структури активів і пасивів, значний обсяг протермінованої кредитної заборгованості, недостатній рівень капіталізації та збиткову діяльність, яка становила на 01.01.12 р. 7708 млн грн. Такий стан банківської системи актуалізує необхідність розробки адекватних механізмів реорганізації банків, вибору форм і методів їх консолідації.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У зарубіжній літературі проблеми реорганізації та реструктуризації банків розглянуто у працях І. Ансоффа, Є. Брікхема, Т. Коупленда, Д. Депаффіліса, І. Мазура, П. Роуза та інших. Проблеми реструктуризації у банківській системі України та розроблення методів управління неплатоспроможністю банків дослідили у своїх наукових працях О. Барановський, З. Васильченко, М. Козоріз, В. Крилова, В. Міщенко, А. Мороз, І. Вядрова, Т. Смовженко, О. Чуб та інші. Незважаючи на значну кількість публікацій, залишаються недостатньо обґрунтованими методичні підходи до визначення фінансово-економічних показників діяльності банків, які сигналізують про настання кризових явищ і проблем й зумовлюють потребу в розробленні програм фінансового оздоровлення і реорганізації.

Мета дослідження – аналіз і оцінка фінансово-економічних показників діяльності банків з метою обґрунтування необхідності реорганізаційних процедур.

Виклад основного матеріалу. У контексті дослідження реорганізації банків вважаємо за доцільне оцінити фінансово-економічні показники діяльності банків України з використанням ресурсного (обліково-звітного), струк-